

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від 02 вересня 2021 року
(протокол № 1)

НОРМАЛЬНА АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

(назва освітнього компоненту)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

підготовки бакалавра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія
(шифр і назва спеціальності)

**Освітньо-професійна програма
«Фізична терапія, ерготерапія у травматології
та ортопедії»**

**Бердянськ
2021 рік**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Расторгуєва І.С. старший викладач кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету “ 30 ” серпня 2021 року, протокол № 1.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Нормальна анатомія людини» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія та освітньо- професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія у травматології та ортопедії», а також у відповідності з наступними нормативними документами:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;

- Навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» для спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», затверджений вченою радою БДПУ від 24.04.2019, протокол №9;

- Наказ МОН України від 16.10.2009 за №943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»;

- Положення «Про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті», затвердженого вченою радою БДПУ від 26 грудня 2019 року (протокол № 6);

- Положення «Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті».

Предметом навчальної дисципліни є організм людини, органи та системи органів, знання про процеси функціонування організму, що застосовуються для розв'язання практичних задач у професійній діяльності фізичних терапевтів та ерготерапевтів.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна інтегрує знання з біології, медицини, фізичної терапії та ерготерапії для ефективного застосування у професійній діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Нормальна анатомія людини» є формування в здобувачів вищої освіти визначених освітньо-професійною програмою спеціальних (фахових) компетентностей, а також системи знань, необхідних для раціонального використання під час розв'язання різноманітних практичних задач у професійній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта, зокрема для ефективного застосування знань з будови тіла людини, функціонування систем організму, взаємозв'язку організму з навколишнім середовищем.

1.2. Основними завданнями дисципліни «Нормальна анатомія людини» є:

2. забезпечити майбутнього спеціаліста реабілітолога знаннями про основи життєдіяльності, про зміни, що відбуваються в організмі при фізичних навантаженнях, при відхиленнях від норм здоров'я;

3. надати знання з анатомії, необхідні для розробки індивідуальних методів тренувань;

4. вивчити основні поняття анатомії, будову клітини, тканин, будову тіла людини;
5. забезпечити студентів знаннями про морфо-функціональну організацію тіла людини;
6. забезпечити студентів знаннями про рівні організації живих систем – від молекулярного до системного;
7. вивчити закономірності функціонування живих організмів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких фахових компетентностей:

Інтегральна: Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

Перелік загальних компетентностей та відповідних їм шифрів:

Перелік спеціальних (фахових) компетентностей та відповідних їм шифрів:

- ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 04. Здатність працювати в команді.
- ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом.
- ЗК 09. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Та демонструвати такі програмні результати навчання (ПР):

ПРН 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПРН 02. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПРН 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПРН 11. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.

ПРН 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПРН 14. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення

реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.

ПРН 15. Вербально і не вербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.

ПРН 16. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.

ПРН 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 9/270 (кредитів ЄКТС/години).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

1 семестр

Тема 1. Анатомія та фізіологія як науки. Вивчити що таке анатомія, встановити зв'язок анатомії з іншими науками, опрацювати історичний розвиток анатомії, вивчити методи анатомічного дослідження

Тема 2. Організм людини як єдине ціле. Вивчити типи конституції людини, будову клітини, орган, організм, системи організму.

Тема 3. Загальна характеристика тканин. Розглянути предмет вивчення загальної гістології, поняття про тканину, типи тканин, розвиток тканин (гістогенез), закономірності гістогенезу, регенерація тканин.

Тема 4. Класифікація тканин людини. Вивчити будову епітеліальної, сполучної, м'язової, нервової тканин, встановити взаємозв'язок будови та функцій тканин.

Тема 5. Опорно-руховий апарат людини: загальні положення. Вивчити загальний план будови скелету, його функції, будову та функції кісток, окістя, кістковий мозок, класифікацію кісток, хімічний склад та фізичні властивості кісток, з'ясувати особливості росту, розвитку й перебудови кістки протягом життя людини.

Тема 6. Вчення про з'єднання кісток. Розглянути види сполучення кісток, суглоби.

Тема 7. Будова осьового скелету. Вивчити будову мозкового та лицьового черепу, будову хребта, його відділи, будову та функції хребців, їх види, будову грудної клітки

Тема 8. Будова додаткового скелету. Вивчити будову та функції поясу верхньої кінцівки, поясу нижньої кінцівки, скелету вільної верхньої кінцівки, скелету вільної нижньої кінцівки, вікові особливості осьового та додаткового скелету.

Тема 9-10. Вчення про м'язи. Механізм м'язового скорочення. Робота і стомлення м'язів.

Вивчити будову та функції м'яза, механізм скорочення м'яза, допоміжний апарат м'яза.

Тема 10-11. Класифікація м'язів. М'язи різних відділів тіла.

Вивчити м'язи голови: мимічні й жувальні, поверхневі й глибокі м'язи шиї, м'язи грудної клітки, живота, спини, таза, м'язи кінцівок, розвиток м'язової системи

Тема 13. Травний апарат. Будова травної системи. Вивчити загальну характеристику нутрощів, будову травного апарату, будову та функції відділів травного каналу.

Тема 14. Залози внутрішньої секреції. Травні залози. Вивчити будову та функції слинних залоз, будову та функції печінки, судини печінки, з'ясувати роль печінки у травленні, вивчити будову та функції підшлункової залози, склад, властивості та значення панкреатичного соку.

Тема 15. Система крові: загальні положення. Вивчити будову та функції внутрішнього середовища організму, лімфатичної системи, загальну характеристику крові, будову та функції формених елементів крові, плазми крові.

Тема 16. Будова серцево-судинної системи. Вивчити будову та функції серцево-судинної системи, ембріогенез серця, вікові особливості серцево-судинної системи.

2 семестр

Тема 17. Будова дихальної системи.

Вивчити будову та функції дихальної системи

Тема 18. Вікові особливості розвитку дихальної системи.

Вивчити вікові особливості розвитку дихальної системи.

Тема 19. Вчення про судини - АНГІОЛОГІЯ. Артерії, вени, капіляри: будова і функції. Розвиток серця. Форма і положення серця в грудній порожнині. Передсердя і шлуночки, будова їхніх стінок. Ендокард, міокард, епікард. Клапанний апарат серця - напівмісяцеві та стулкові клапани. Провідна система серця, його вузли і пучки. Артерії і вени серця. Вікова і типова анатомія серця. Перикард, порожнина перикарда.

Тема 20. Лімфатична система: будова і функції. Основні варіанти й аномалії (вади) розвитку серця. Місця притиснення артерій до кісток для зупинки кровотечі і визначення пульсу.

Тема 21. Будова видільної системи. Вивчити будову нирки, її топографію, будову та функції нефрону, будову та функції сечоводів, сечового міхура, сечовивідного каналу, філогенез та онтогенез сечових органів.

Тема 22. Будова статевих органів. Вивчити будову та функції статевих органів людини, ембріогенез чоловічих та жіночих статевих органів, вікові особливості статевих органів.

Тема 23. Нервова система: загальна характеристика. Вивчити загальну будову нервової системи, її класифікацію, значення, вікові особливості, вивчити ембріогенез спинного та головного мозку

Тема 24. Центральна та периферична нервова система. Вивчити топографію будову та функції центральної та периферичної нервової системи.

Тема 25. Органи чуття. Вивчити будову та функції присінкові-завиткового органу, органу слуху, слухового аналізатору, органу зору, зорового аналізатору, вивчити будову та функції шкіри, похідні шкіри, вікові особливості покриву, органів смаку, нюху, дотику, вікові особливості органів чуття.

Тема 26. Загальний покрив. Вивчити будову та функції шкіри, похідні шкіри, вікові особливості покриву

Тема 27. Ендокринні залози: місце розміщення, функції. Вивчити залози внутрішньої секреції (ендокринні залози), ендокринологія, гормони, гуморальна регуляція, нейрогуморальна регуляція, гіпофункція, гіперфункція.

Тема 28. Вчення про органи чуття - ЕСТЕЗІОЛОГІЯ. Анатомо-функціональна характеристика органів чуття. Розглянути очне яблуко, допоміжний апарат ока, фоторецептори, сліпа пляма, жовта пляма, акомодация, далекозорість, короткозорість, рефракція, гіперметропія, еметропія, міопія, астигматизм, зовнішнє вухо, середнє вухо, внутрішнє вухо, фонорецептори, кортіїв орган, вестибулярний апарат, півколові канали.

Тема 29-30. Системи порожнистих вен. Розглянути вени великого кола кровообігу, систему верхньої порожнистої вени, систему нижньої порожнистої вени, систему ворітної вени, вени великого кола кровообігу, закономірності розташування вен.

Тема 31-32. Обмін речовин. З'ясувати що таке метаболізм, вивчити обмін білків, жирів, вуглеводів, водно-сольовий обмін, вітаміни, біологічно активні речовини, енергетичний обмін при різних умовах.

Тема 33 Організм - єдине ціле. Розвиток в онтогенезі. Виявити закономірності розвитку організму дитини й особливості функціонування його фізіологічних систем на різних етапах онтогенезу.

Тема 34. Особливості розвитку дитячого та юнацького організмів.

Тема 35-36. Молекулярний, клітинний, тканинний рівні організації. Розглянути молекулярний, клітинний, тканинний рівні організації організму людини, як цілісної живої системи.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 1 / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
2. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 2 / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
3. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 3 / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
4. Біохімія людини : підручник / Я.І. Гонський, Т.М. Максимчук ; за ред. Я.І. Гонського. – 3-тє вид., випр. і допов. – Тернопіль : ТДМУ, 2019. – 732 с.
5. Анатомія та фізіологія з патологією \ Під ред Я.І.Федонюка. – К. : Либідь, 2016.- 700С.
6. Боярчук О. Анатомія та еволюція нервової системи: підруч.для студ.вищ.навч.закл./ О.Д. Боярчук; Держ.закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. – 395с.
7. Пастухова В.А. Анатомія опорно-рухового апарату : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / В.А Пастухова, Я.В. Зіневич. – 2 е вид. – К. : Олімпійська література, 2018. – 152 с.
8. Хатунцева, С.М. Анатомія і фізіологія дітей с основами генетики: навч. посібник / С. М. Хатунцева. — Бердянськ : БДПУ, 2016. — 82 с.

Допоміжна:

9. Коляденко Г.І. Анатомія людини: підруч. для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закл. 5-те вид. – К.: Либідь, 2009. 384 с., іл.
10. Мягченко О.П. Основи біохімії. – Бердянськ. – 2006. – 127 с.
11. Мягченко О.П. Біохімія людини. – Бердянськ. – 2011. – 127 с.
12. Плахтій П. Фізіологія людини. В 3-х частинах. Ч II. Практикум: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005.- 240 с.
13. Л.Н.Воронина, А.Л.Загайко, В.Н.Кравченко и др. Биологическая химия. Харьков. 2004.
14. Чайченко Г.М. Фізіологія людини і тварин: підручник / К.: Вища шк., 2003. 463 с.
15. Шевчук В.Г. Посібник з фізіології. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 576 с.
16. Хоменко, Б. Г. Анатомія і фізіологія дитячого організму [Электронный ресурс] : навчальний посібник / Б.Г. Хоменко, О.М. Дідков ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. - Київ : НПУ , 2004. - 373 с.

4.Методи навчання:

- 1) *За джерелами передачі й характером сприйняття інформації :*
 - ✓ словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда;
 - ✓ наочні: ілюстрування, демонстрування, спостереження;
 - ✓ практичні: фізичні вправи, практичні роботи, дослідні роботи.
- 2) *Методи стимулювання навчальної діяльності:*
 - ✓ навчальна дискусія – суперечка, обговорення будь-якого питання з навчального матеріалу;
 - ✓ створення клінічної ситуації в процесі викладання навчального матеріалу – використання клінічних випадків.
- 3) *Методи контролю і самоконтролю у навчанні:*
 - ✓ усний контроль;
 - ✓ письмовий контроль;
 - ✓ тестовий контроль.

5.Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік (1 семестр) екзамен (2 семестр)

6.Система оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним та підсумковим контролюми.

Поточний контроль включає бали за роботу на лекціях, практичних та індивідуальних заняттях, а також оцінювання всіх видів самостійної роботи, запланованих у робочій програмі навчальної дисципліни.

Підсумковий семестровий контроль є обов'язковою формою контролю, що дозволяє визначити ступінь досягнення здобувачами вищої освіти запланованих робочою програмою навчальної дисципліни результатів навчання.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)